

SASAP

Bilten Udruženja Veterinara Male Prakse Srbije Broj 3 Februar 2009.

Cena 300 din

UDRUŽENJE VETERINARA MALE PRAKSE SRBIJE UVMPs SERBIAN ASSOCIATION OF SMALL ANIMAL PRACTITIONERS SASAP

Intervju sa Petr Šrenkom

Promet&Dobit u veterinarskoj praksi

Koja je vaša dijagnoza?

Multicentrični limfom kod psa

Petogodišnja statistika tumora kod pasa

među veterinarima

Kvalitet veterinarskog obrazovanja - temelj uspešne struke

BUVE I KRPELJI

Potez stručnjaka kome možete verovati

FRONTLINE®

Spot On [Fipronil 10% w/v]

ROYAL VET
brine o vama

zastupnik Merial-a za Srbiju.

Vodovodska 158, 11147 Beograd

tel./fax: +381 11 2397 386, +381 11 2397 387

www.royalvet.rs

FRONTLINE® Spot On vodeći proizvod u zaštiti kućnih ljubimaca

- FRONTLINE® Spot On je jedini tretman i za pse i za mačke koji daje brzo delujuću i dugotrajnu zaštitu protiv buva i krpelja.
- FRONTLINE® Spot On je proverena zaštita koja 100% eliminiše buve.
- FRONTLINE® Spot On je dugotrajan tretman koji štiti od krpelja mesec dana, bez obzira na vremenske uslove.
- FRONTLINE® Spot On je bezbedno i sigurno sredstvo, koje se lako nanosi, za sve rase i veličine mačaka i pasa, kao i za štence i mačiće.

www.merial.com

SASAP

Bilten Udruženja veterinara male prakse Srbije
(UVMPS)
Bulletin of Serbian Association of Small Animal
Practitioners (SASAP)

Izdaje: UVMPS

REDAKCIJA BILTENA

Glavni odgovorni urednik

Milica Kovačević-Filipović

Članovi redakcije

Olgica Ivanović
Nikoleta Kostić-Novak
Ivan Rakić
Darko Zupanc

Tehnički urednik i dizajn

Dimitrije Filipović

Lektor

Irena Božić

ORGANI UDRUŽENJA

Predsednik - Denis Novak

Upravni odbor

Aleksandar Spasović
Denis Novak
Dimitrije Filipović - sekretar
Ljubomir Čurčin - blagajnik
Marko Radičević
Milan Jovanović
Nenad Milojković - potpredsednik
Saša Stokić
Vladimir Terzin

Naučno-stručni odbor

Milica Kovačević-Filipović
Nikoleta Kostić-Novak
Olgica Ivanović
Ivan Rakić
Darko Zupanc

Nadzorni odbor

Nebojša Milivojević
Ivan Rakić
Momčilo Arandjelović

KONTAKT

Adresa

Dr Ivana Ribara 186/30
11070 Novi Beograd

Tel./fax: +381 11 308 97 14
Email: sasap_posta@yahoo.com

www.sasap.org.rs

UPUTSTVO ZA SLANJE TEKSTOVA

Poštovane kolege, nadamo se da će vas sadržaj
Biltena zainteresovati i podstaći da našem
uredništvu uputite tekstove za **rubrike**:

- **Koja je vaša dijagnoza?**
- **Prikaz slučaja**
- **Koliko ste bliski sa** bilo kojom oblašću koja može zanimati veterinare male prakse.
- **Pregled literature** na bilo koju temu koja može zanimati veterinare male prakse.

Tekstovi bi trebalo da budu dužine između jedne i tri kucane strane A4 formata, font - Times New Roman, veličina slova - 12, prored - 1,5, ukupno oko 7000 karaktera.

Recenziju tekstova vrši urednički odbor. Tekstove slati u elektronskoj formi na adresu: sasapnso@yahoo.com

Štampa

Naučna KMD, Beograd
Tiraž 1000

Uvodnik

U ovom broju biltena objavljujemo tri uže stručna teksta. Jedan od tekstova je statistički prikaz dijagnostikovanih tumora kod pasa sa materijala dobijenog biopsijom, a obrađenog na Katedri za patologiju, Fakulteta veterinarske medicine u Beogradu; smatramo da su ovakvi podaci za bilo koju vrstu patološkog nalaza (bolesti) uvek korisni, a pogotovu kada se radi o slučajevima zaraznih bolesti i zoonoza, pa ćemo se truditi da u narednim brojevima biltena objavimo tekstove koji obrađuju te teme. Posle ovog šireg preseka pojave tumora kod pasa izlažemo jedan prikaz slučaja limfoma kod psa (autor Marko Radičević, DVM). Zatim za kolege zainteresovane za ortopediju sledi „Koja je vaša dijagnoza“ sa rendgenskim snimcima dva šteneta (autor Joe Morgan, DVM). Od uže stručnih informacija tu je i tabela koja tretira efekat lekova i drugih faktora na sastav urina, kao i predlog formulara zahteva za eutanaziju životinje, koji bi vlasnici životinja trebalo da potpišu pre ove intervencije u cilju standardizacije pristupa i uspostavljanja sistema trajne evidencije o izvršenim intervencijama od posebne važnosti.

Od šire stručne problematike, čim okrenete prvu stranu, naići ćete na intervju sa gospodinom Šrenkom, neurologom iz Brna i diplomatom Evropskog veterinarskog koledža za neurologiju, koji opisuje njegov profesionalni razvojni put (autor Nikoleta Kostić Novak, DVM). Kako se Češka i Srbija u odnosu na Zapadnu Evropu, suočavaju sa sličnim problemima na polju veterinarske medicine, pretpostavljamo da će vam ovaj intervju biti inspirativan i zanimljiv. Osim intervjuja, tu je i drugi nastavak teksta koji daje sveobuhvatnu praktičnu sliku o tome šta je to menadžment u veterini (autor Goran Cvetković, DVM). I na kraju, ali ne i najmanje važno, tekst o obrazovanju u veterini (autor Ivan Jovanović, DVM). Ovaj tekst nam daje informacije o mehanizmima potvrde kvaliteta studija u Srbiji i Evropskoj uniji i ističe neke od problema sa kojima se suočava visokoškolski sistem (u oblasti veterine) u Srbiji. Smatram zanimljivim podatak iz ovog teksta, da u organizaciji kvalitetnog visokoškolskog obrazovanja u Evropskoj uniji, bitnu ulogu imaju strukovne organizacije, kao što su različita udruženja veterinara.

Na poslednju konstataciju bi trebalo dodati da bi sva udruženja veterinara i obrazovne institucije trebalo da razmišljaju na koji način mogu da utiču na razvijanje ugleda veterinarske struke u našem društvu i da za studije veterine zainteresuju što kvalitetnije mlade ljude. Korak dalje je i razvijanje ljubavi prema ovom poslu, čak i kod dece školskog i predškolskog uzrasta. Dobar primer kroz koji se najmlađem uzrastu može približiti veterinarski poziv je projekat „Plavi pas“ koji se bavi bezbednim zajedničkim životom dece predškolskog uzrasta i pasa, učeći dete kako bi trebalo da postupa sa psom da ne bi izazvalo agresivnost životinje. Pokazujući da nam je stalo do društva u kome živimo, do naših najmlađih sugrađana, razvijamo pozitivnu sliku veterinarske struke i pridobijamo poverenje najvažnije generacije – one najmlađe.

Urednik

Petr Šrenk

Interview with Mr Petr Srenk, veterinary neurology specialist

Petr Šrenk DVM dipl ECVN, rođen je 1966. godine u Češkoj. Diplomirao je 1990. godine na Veterinarskom fakultetu u Brnu. Juna 1994. godine doktorirao je na Bernskom univerzitetu u Švajcarskoj. 1995. postao je diplomata Evropskog koledža veterinarskih neurologa. Od 1996. godine radi kao veterinar tehničkog servisa za IAMS kompaniju za Češku i Slovačku. Od maja 1997. godine radi kao neurolog u referentnoj klinici "Jaggy" u Brnu. Od 2000. godine član je Njujorške Naučne Akademije. Do sada je imao preko sto prezentacija i publikacija u Evropi.

Intervju vodila: Nikoleta Kostić-Novak, BVSc MRCVS, spec. hirurg

U okviru Simpozijuma vetrinara male prakse SIVEMAP 08 jedan od predavača je bio i gospodin Petr Šrenk iz Češke. Gospodin Šrenk pobudio je veliko interesovanje publike, na prvom mestu zanimljivim i ilustrativnim predavanjima, ali i bogatom poslovnom biografijom, kao i samom svojom pojavom. Intervju smo vodili dok smo po završenim predavanjima čekali koleginicu da dovede svog psa da ga dr Šrenk pregleda.

Po treći put ste kao predavač u Srbiji. Prvi put ste bili 1999. godine kada je Srbija bila u velikoj krizi. Kakvi su vam prvi utisci sada u odnosu na ranije godine?

Opšti utisak o ljudima je da se oni nisu promenili, što je dobro, jer se ljudi obično dosta menjaju kada dolazi do poboljšanja političke i ekonomske situacije.

Kako mislite da se ljudi menjaju kada dođe do ovih promena?

Postaju manje prijateljski orijentisani, postaju drugačiji. Teško je to opisati, to je neka hemija koju osetite kod ljudi.

Da li se to događa u Češkoj?

Da, to se definitivno oseća u Češkoj. Mi u Češkoj živimo bolje i lakše, ali smo sa druge strane udaljeniji i izolovaniji jedni od drugih.

Da ipak pređemo na vedrije teme. Odakle vaše interesovanje za neurologiju, i kako ste rešili da se usavršite u ovoj oblasti?

To je zanimljiva priča. Kada je u mojoj zemlji došlo do poboljšanja političke situacije, dobio sam svoj prvi pasoš i kao student otišao sam na praksu u Švajcarsku, na Bernski veterinarski fakultet. Na ovom fakultetu najpoznatiji i najbolje razvijen odsek bio je odsek za neurologiju malih životinja. U potpunom šoku sam gledao šta se tamo radi. Za vreme mojih studija u Brnu, na neurologiju se nije obraćalo mnogo pažnje, tako da sam ja preskočio sve, uključujući i neuroanatomiju i neurofiziologiju. Neurologija nam je svuda bila predstavljena kao teška, komplikovana, a na kraju krajeva i ne naročito potrebna u kliničkom radu. Moji profesori u Brnu u suštini nisu znali mnogo o neurologiji.

Dolaskom u Bern, ja sam bio potpuno zbunjen onim što sam video, jer ja tada nisam čak umeo ni da dam definiciju

šta je neurologija i čime se ona bavi. Tada sam sam sebi rekao: „U redu, ja ne znam o neurologiji ništa, nemam ama baš nikakva osnovna znanja i možda bi zato bilo dobro da je naučim“. Svi su me pitali zbog čega, zaboga hoću da učim neurologiju i ja sam svima odgovarao da hoću da je učim baš zbog toga što o njoj ne znam ništa.

Kada ste počeli da učite o neurologiji, da li ste je zaista doživeli kao tešku i komplikovanu?

Ne, nikako ne. Za mene je neurologija donekle slična matematici. Ja sam u srednjoj školi bio dobar matematičar i neurologiju sam doživio kao vrlo logičnu. Možda je neurologija teška ako želite da je naučite, da je prosto memorišete, bez razmišljanja. Ako je razumete i ako pratite niz logičnih koraka, onda je ona vrlo laka. Jednostavno, znate određene formule, i onda primenjujete te formule. Moji profesori u Švajcarskoj su insistirali na logičnom mišljenju i zaključivanju, i za mene je savlađivanje neurologije bilo zaista lako.

Šta je po vašem mišljenju najbolji metod daljeg usavršavanja iz oblasti neurologije za nekoga iz Srbije?

Teško pitanje. Najbolje bi bilo da neka mlađa osoba iz Srbije ode na usavršavanje iz neurologije negde u inostranstvo na 3-4 godine i zatim da se vrati u Srbiju, i da se onda u Srbiji dalje edukuje. Prvi važan korak je, dakle, da ta osoba bude primljena na neku od klinika koje se bave neurologijom, a ima ih samo nekoliko u Evropi, a drugi važan korak je da se ta osoba i vrati u Srbiju, jer ako postane dobar neurolog dobiće ponude za posao svuda po Evropi, a plate neurologa su oko 100 000 evra godišnje.

Neurologija se ne može naučiti iz nekoliko predavanja jednom godišnje. Predavanja, kao ova što sam držao, više služe da motivišu ljude da požele da nauče više, da ih usmere, predavanja čak nisu dovoljna ni da spreče da se prave neke krupne greške. Zato bi bilo dobro da imate nekoga ko će dobro savladati neurologiju i ko će često na lokalnom nivou održavati edukacije, a on sam će se i dalje usavršavati.

Kako ste se vi rešili da se vratite u Češku kada ste postali evropski diplomata neurologije i kada ste dobili toliko primamljivih ponuda?

Ja sam od samog početka imao takav plan: da odem u Bern, da naučim i da se vratim kući i pomognem svom Univerzitetu, kolegama, da prenesem znanje. Ja jesam jedini koji se od čeških studenata po završenim studijima vratio u Češku. Moj šef u Švajcarskoj je bio protiv mog vraćanja, ali ja sam znao šta je moj cilj i moja misija. Međutim, pravi problemi u mom životu su nastali kada sam se vratio u Češku. Na Univerzitetu nisu želeli da prihvate saradnju sa mnom. Bio sam previše mlad, nisam se uklapao u njihove standarde.

Da li ste tada zažalili što ste se vratili?

Ne, uvek bih uradio istu stvar. Što se Univerziteta tiče, oni i dalje mene javno ne podržavaju, ali i njima i meni je jasno da

znaju koliko vredim i šta znam, što je za mene dovoljna satisfakcija. Imam dosta svojih studenata koje učim, u mojoj bolnici studenti mogu da vide tri puta više pacijenata nego na celom Univerzitetu. Životni standard mi je dobar i zadovoljan sam. Ja sam ostvario svoju misiju. Mnogi veterinarci sada prate moj koncept i sve je više visokokvalifikovanih veterinaraca, sa evropskim diplomama u Češkoj.

Vi imate svoju kliniku?

Da, ja sam suvlasnik klinike. Pored mene, u klinici imamo zaposlenog još jednog evropskog diplomatu neurologije, a troje kolega sledeće godine polažu svoje evropske ispite i to jedan iz hirurgije, jedan iz dermatologije i jedan iz dijagnostičkog imidžinga.

Znamo da pored klinike koju vodite, planirate sledeće godine da otvorite još jednu referentnu kliniku u Pragu, a pored toga ste zaposleni i u Eukanubi kao menadžer. Da li uopšte imate vremena za svoju porodicu?

Porodica je moja slaba tačka. Ne provodim dovoljno vremena sa svojom porodicom, bar ne dovoljno kvalitetnog vremena. Budem sa njima, ali osećam se i ponašam kao zombi jer me posao često potpuno iscrpi.

Puno vam hvala na vremenu koje ste izdvojili za posetu Srbiji i za ovaj intervju. Nadam se da ćemo imati još prilika da vas slušamo.

Hvala i svima vama na pozivu i strpljenju da saslušate moja predavanja, i sigurno ćemo se opet videti.

Izveštaj sa Simpozijuma veterinaraca male prakse Srbije

Simpozijum veterinaraca male prakse Srbije tradicionalno je organizovan u jesen, od 14-16. novembra 2008. godine u prostorijama Opštine Novi Beograd. Simpozijumu se odazvalo oko 190 kolega, koji su sva tri dana, koliko je Simpozijum trajao, pratili korisna i zanimljiva predavanja iz oblasti oftalmologije, hirurgije, neurologije, ishrane, radiologije i farmakologije.

Organizatori su sa zadovoljstvom primetili da su ove godine bili prisutni delegati iz svih bivših jugoslovenskih

S leva na desno: Petr Šrenk (Češka), Džo Morgan(SAD), Denis Novak (Srbija), Kristijan Švant (Švajcarska), Brent Higin (Velika Britanija)

republika. Predavači si bili vrhunski stručnjaci iz svojih oblasti i to : Prof.dr Elen Bjerkas iz Norveške, Prof. dr Jo Morgan is Sjedinjenih Američkih Država, Prof. Dr. Saša Trailović iz Srbije, Dr Peter Šrenk iz Češke, Dr Brent Higgins

Profesor Elen Bjerkas (Norveška), specijalista veterinarske oftalmologije i bivša predsednica FECAVA-e.

iz Velike Britanije, Dr David Morgan iz Velike Britanije, Dr Christian Shvandt iz Švajcarske i Dr Katrin Oblikas iz Estonije.

Simpozijum je propratilo i izlaženje drugog broja Biltena SASAP, koji je sa svojim kako pilot, tako i prvim brojem, izazvao veliko interesovanje kolega i primio puno različitih reakcija. Bilten je važan pokazatelj rada jednog Udruženja, čija sudbina i razvoj u mnogome zavisi od aktivnosti samih članova.

Zajednička večera za sve učesnike kongresa koja je organizovana u prijatnom ambijentu hotela „Palas“ dodatno je dala priliku kolegama da se kroz opuštenu atmosferu susretnu i razmene lična i profesionalna iskustva.

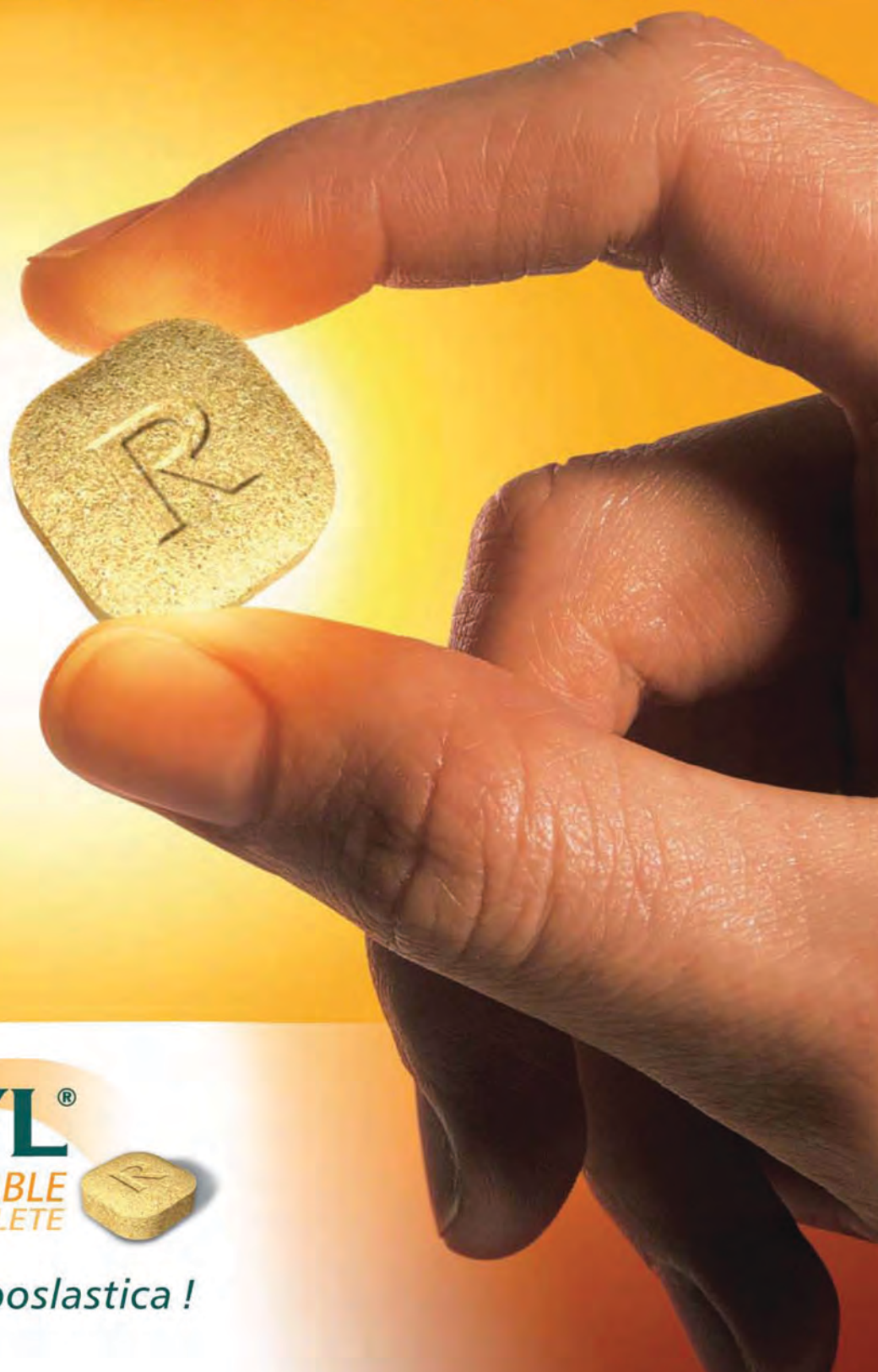
Generalni pokrovitelj ovoga važnog dešavanja bila je FECAVA (Federacija evropskih udruženja veterinaraca male prakse) a ostali pokrovitelji su bili Opština Novi Beograd i Agencija za lekove i medicinska sredstva. Generalni sponzor Simpozijuma bila je kompanija Royal Vet, a ostali sponzori su bili Pfizer Animal Health, Zdravlje – Actavis, Zoohobby d.o.o., Vepex d.o.o., Superlaboratorija d.o.o., Shore-line U.K., Patentkomerc d.o.o. i Veterinary Supply International.

Organizatori Simpozijuma uveliko su krenuli sa pripremama za sledeći Simpozijum koji će se održati od 23-25. oktobra

Lek kao poslastica

nove
RIMADYL®
PALATABLE
TABLETE

Jednom dnevno kao poslastica!

Goran Cvetković je diplomirao na Fakultetu veterinarske medicine 1997. godine u Beogradu, a potom je diplomu nostrifikovao na Veterinarskom fakultetu u Cirihu 2000. godine. Bachelor of Business Administration je stekao na Graduate School of Business Administration, Cirih, 2006. godine. Trenutno je apsolvent Master of Business Administration, University of Maryland, USA, i zaposlen je u Kyon Biotech-u u Cirihu. Ko-autor je jednog patenta iz oblasti onkologije.

Autor: Goran Cvetković, DVM MBA

Kako smo opisali u prošlom broju SASAP biltena, od presudne važnosti za uspešno poslovanje veterinarske prakse je definisanje poslovne strategije koja podrazumeva viziju, misiju, ciljeve, analizu okruženja i sopstvenih resursa. Odlučite na osnovu svestrane analize koja je najisplativija i objektivno ostvariva strategija za vaš posao: da li da budete lider u raznovrsnosti, lider u cenama ili da se fokusirate na jednu regionalnu (npr. jedna opština) ili proizvodnu nišu (npr. ortopedija), i sve poslovne korake (ponuda usluga, nabavka, tim, marketing...) usaglasite sa tom strategijom.

U ovom i sledećem broju ćemo predložiti marketinške, operativne i finansijske mere – taktičke korake koji bi trebalo da konkretizuju osmišljenu strategiju u svakodnevnom radu. Ove mere ćemo grupisati u mere „prodaje“, koje će jedan deo ostvarenog prometa – dobit, sačuvati za vas – vlasnike prakse.

Mere Prodaje

Eksterni marketing

Ako pođemo od dve konstante: prvo, da svaka praksa u svetu izgubi oko 25% klijenata svake godine (pas uginu, ljudi se odsele, poneki čak nisu zadovoljni uslugom) i drugo, da većina klijenata dolazi iz kruga od 5-10 minuta vožnje, dolazimo do sledećih zaključaka:

1) Veterinarima koji se tek spremaju da otvore veterinarsku praksu bi koristilo da na mapi grada i/ili opštine obeleže postojeće prakse i analiziraju ih, i ako je moguće, da utvrde broj registrovanih pasa na svakoj od lokacija. To bi im pomoglo da izbegnu direktnu konkurenciju praksi koje su po strategiji (ponudi, cenama) slične njihovima.

2) Već postojeće veterinarske prakse, čija je strategija da privuku što veći broj lokalnih klijenata, mogu da koriste neke od sledećih marketinških akcija da bi privukle nove klijente:

a) Profesionalno dizajnirani elementi koji jednoj veterinarskoj praksi daju identitet, kao npr. logo, moraju imati uvek isti dizajn i biti dosledno prikazani na promotivnom materijalu, računima, internet-stranici i oglasima. Takođe, svi formulari koji se koriste u praksi, edukativni materijal za klijente, pisani materijal, podsetnici za sledeći termin, vizit karte, moraju da imaju profesionalni izgled koji će vas izdvajati od konkurenata i ostavljati utisak jedne ozbiljne firme.

b) Logo prakse ili putokazi do nje bi takođe trebalo da budu profesionalno urađeni i postavljeni na vidna mesta, sa čitko ispisanim nazivom prakse, logoom, internet-adresom i brojem telefona.

c) Internet-stranica je jedan od načina traganja za proizvodom ili uslugom, i samim tim ostavlja veoma važan utisak o ponudi i ponuđaču. Zato, kada neko u internet pretraživač ugoogla reči: „veterinar“, „pas“, „mačka“, vaša internet stranica bi trebalo da izađe među prvima. Za to su vam potrebni tzv. „meta-tags“ i brojni linkovi sa drugim ponuđačima iz vaše branše, ali to je već posao internet dizajnera.

Postoje desetine kriterijuma za dobro dizajniranu internet stranicu, koje je lako naći na internetu ili uz nečiju pomoć, a za koje ovde nažalost nemamo prostora.

d) Važno je da oglas/reklama izgleda profesionalno, ali ne hladno. Opet u skladu sa vašom opštom strategijom utvrdite geografski opseg tržišta (ljudi) kojem se obraćate, šta je poruka i na koji način ona najefikasnije da dođe do cilja i bude dobro uočena i prihvaćena. Štampani materijal za poštanske sandučice, lokalne novine, telefonski imenik, elektronski promotivni materijal, saradnja u oglašavanju sa lokalnim klubovima pasa i radnjama za kućne ljubimce...

e) Aktivnost u društvenom okruženju je takođe veoma značajna. Važno je ne samo koliko toga znate, nego i koga znate i ko zna vas. Posetite ili pozovite u posetu lokalni vrtić ili školu, izborite se za predavanje ili članak u lokalnim novinama, uključite se u akciju za dobrobit životinja i ljudi u vašem neposrednom okruženju, sponzorite neki dečji tim. Deca često pomažu u donošenju odluke da li će se kupiti ljubimac i ko će biti njegov veterinar. Literatura, a i praksa, pokazuju da je takav socijalni angažman, najefikasniji i najisplativiji marketing.

f) Budite aktivan član veterinarskih udruženja. Na taj način ćete upoznati ljude, upoznaće vas i steći ćete nova znanja. Izborite se za svoje mesto u veterinarskom svetu svojim radom i karakterom. Učestvujte u zajedničkim marketinškim akcijama kako bi se povećao broj ljubimaca i, što je još važnije, broj ljubimaca koji posećuju veterinare.

3) Ako je vaša strategija - lider po niskim cenama ili po raznovrsnosti, to znači da morate da primite veliki broj klijenata dnevno. Za to vam trebaju dodatne marketinške aktivnosti i veći marketinški budžet. Vaša ponuda usluga ili niske cene moraju da ruše lokalne granice i da nateraju vlasnike ljubimaca da voze do vas. Koje su to usluge koje će vas izdvojiti zavisi od datog momenta, jer konkurencija uvek sustiže. Lider mora da bude uvek za korak-dva ispred. Nekada je to specijalizacija za izvesnu oblast, a nekada to mogu da budu vešto, ali istinito plasirani ukupni rezultati

Interni Marketing

Interni marketing znači da svaki član jedne prakse treba da razume i usvoji kao svoj koncept i ciljeve marketinga i da bude angažovan u izboru, pružanju i plasiranju vrednosti klijentima.

To nije posao za nekog eksternog konsultanta koji može i treba da pomogne da se napravi formalni marketing plan, nego posao veterinarara, recepcioniste i svih ostalih članova tima da marketing plan utisnu u svoj obrazac mišljenja i delanja.

To je važno iz sledećih razloga: prvo, u prosečnoj praksi oko 50% klijenata dolazi po preporuci postojećih klijenata. U dobro organizovanoj praksi 85% klijenata dolazi na taj način. Istraživanja pokazuju da će nas preporučiti samo ako od svih članova tima dobijaju izvrstan nivo usluge i ljubaznosti koji prevazilazi očekivanja klijenta. Za to su najčešće zaduženi članovi tima koji nisu veterinari i zbog toga nose ogromnu odgovornost kada je u pitanju profit prakse. Ukoliko praksa izgubi 10% klijenata više od uobičajenog, umanjice profit do 25%. Statistika dalje kaže da se 95% nezadovoljnih klijenata nikada ne žali. Oni jednostavno promene veterinarara, i to često zbog namrgođenog lica, neodmerenog komentara, neadekvatnih informacija u telefonskom razgovoru, neodgovaranja na poziv, izostanka jedne simpatične i poučne brošure koju će podeliti sa drugim vlasnicima pasa u parku, malog poklona i, iznad svega, pažljivog slušanja.

Klijentu i pacijentu se obratite imenom, dočekajte ih, budite informisani o njihovom problemu, ispratite ih do vrata. Mislite o njihovoj primedbi. Ispunite obećanje. Koliko god da ste veliki, uvek ostanite „njihov veterinar“.

Imajte spremne dijagnostičke protokole i algoritme koji uvećavaju tačnost vašeg rada, efikasnost, ali i vašu zaradu. „Mala kvrga“ nije odmah lipom. Napravite citologiju. Ne lečite otitis pre nego što ste utvrdili uzrok itd.

U veterinarskoj praksi zarada leži u dijagnostici i prodaji. Laboratorija i rendgen donose 20-25%, a dodaci hrani i sama hrana čine 25-30% vašeg prometa, dok vakcine donose 12%, a hirurgija samo 8% zarade. Otvoreno i samokritično analizirajte na koji način vaša praksa može da napreduje u pružanju usluga i na tome radite. Kupite instrument, aparat, knjigu, video, posetite kongres, kurs, neka vam kolega pomogne. Tu ne sme da bude predaje!

Na kraju, nemojte zaboraviti pet stvari važnih za marketing. Prvo, marketing nisu reklame. To je proces sastavljen od jedanaest nezaobilaznih nivoa odlučivanja, koji ne sme da bude spontana, nego formalno planirana i sprovedena serija aktivnosti čiji se rezultati pažljivo mere. Drugo, on mora da bude etičan. Ogromnu štetu možete napraviti svom poslu, ali i sebi lično ukoliko obećavate i nudite stvari, a to ne ostvarite ili ukoliko omalovažavate druge. Treće, rezultate marketinga morate da merite, jer je velika istina da je 50% marketinškog budžeta – bačen novac. Problem je u tome što dugo nećete znati koja polovina je isplativa. Zato pitajte vaše klijente pri otvaranju kartona kako su čuli za vas. Pažljivo saslušajte sve komentare vaših klijenata, to će vam pomoći da procenite efikasnost i isplativost vašeg marketinga. Četvrto, ogromne su i različite

moćnosti za efikasan marketing. Ne radite samo ono što je uobičajno i očekivano. Budite kreativni. Razlikujte se. Budite drugačiji: po logo dizajnu, internet stranici, poruci, mediju. Ako pozitivno iznenadite klijente, lakše će uočiti i zapamtiti vašu poruku. Pravilno odrađen marketing može znatno da uveća rezultate vašeg rada. I na kraju, potražite savet, pomoć, sugestiju, ako marketing prevazilazi vašu interesovanja, vreme i iskustvo.

U susret SIVEMAP-u 2009

Savremena veterinarska praksa bi trebala da paralelno sa rutinskom anamnezom o somatskim problemima pacijenta ima i anamnezu o specifičnim promenama njegovog ponašanja. Na taj način se postižu dva cilja: prvo, započinje se dijalog sa klijentima i stavlja im se do znanja da ponašanje životinje ima važno mesto u brizi veterinarara za pacijenta; na drugom mestu, upoznavanje sa ponašanjem pacijenata kad su zdravi, omogućava lakše prepoznavanje poremećaja u njihovom začetku.

O ovim temama, kao i o razotkrivanju mita o dominaciji kod pasa, zatim o agresiji i socijalizaciji pasa i mačaka ćete čuti na **SIVEMAP-u 2009**, koji će se održati od **23. do 25. oktobra** ove godine. Sva predavanja na temu biheviorizma održaće **Sarah Heath, diplomata Evropskog veterinarskog koledža za biheviorističku medicinu kućnih ljubimaca**.

Osim ovih predavanja, potvrđeno je i učešće eminentnih predavača iz oblasti interne medicine, medicinske onkologije, hirurgije, a očekujemo i potvrdu jednog od vodećih stručnjaka iz oblasti reprodukcije kućnih ljubimaca. Detaljna obaveštenja o SIVEMAP-u 2009, moćiće te da nađete na internet prezentaciji Udruženja kao i putem e-maila.

www.sasap.org.rs

sasap_posta@yahoo.com

Reklamiranje u Biltenu

Ljubomir Ćurčin, DVM

intervet@eunet.rs

063/ 255 921

Koja je vaša dijagnoza ?

What is your diagnosis?

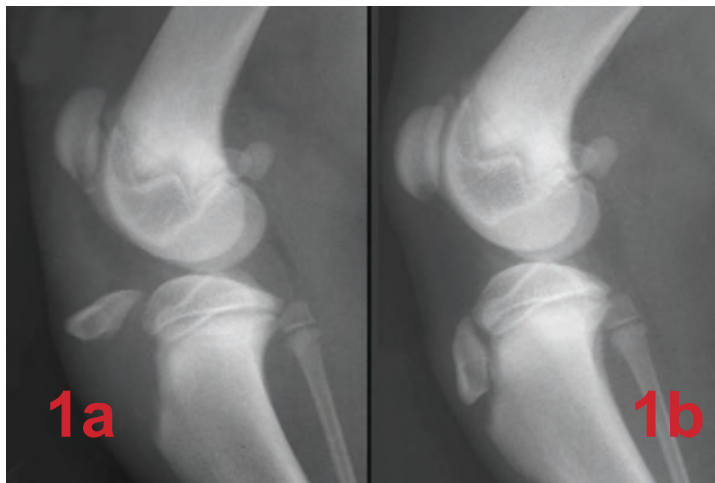

Joe P Morgan rođen je u SAD, gde je 1960. godine diplomirao na Veterinarskom fakultetu Univerziteta u Koloradu. Magistrirao je 1962. godine na istom Univerzitetu, a 1967. godine doktorirao je na Kraljevskom veterinarskom koledžu u Stokholmu, Švedska. 1968. godine postao je profesor na Kalifornijskom Univerzitetu Davis, gde je takođe bio i šef odseka za kliničke studije, kao i šef odseka za radiologiju. 1995. godine postao je pomoćnik Dekana za istraživačke studije. Od 2001. pa do danas on povremeno predaje na Univerzitetu na Ostrvima Princa Edvarda, na Univerzitetu u Cirihu, kao i na univerzitetu u Oslu. Profesor je po pozivu na više od 20 Univerziteta širom sveta. Bio je Predsednik Udruženja američkih veterinara radiologa, Predsednik Svetskog udruženja veterinara radiologa i član je Evropskog koledža za dijagnostički imidžing. Objavio je preko 150 članaka u najeminentnijim svetskim naučnim časopisima kao i niz stručnih knjiga.

Autor: Joe P. Morgan, Prof. Dr

Akutna hromost kod šteneta

Pas star 6 meseci je doveden na pregled zbog iznenadne pojave apsolutnog hramanja na zadnjem ekstremitetu (uopšte se ne oslanja na nogu). U prošlosti nije imao povreda, a koža na ekstremitetu je bila očuvana. Radi poređenja urađene su kaudokranijalna i lateralna radiografija povređenog (Slika 1a) i zdravog (Slika 1b) ekstremiteta.

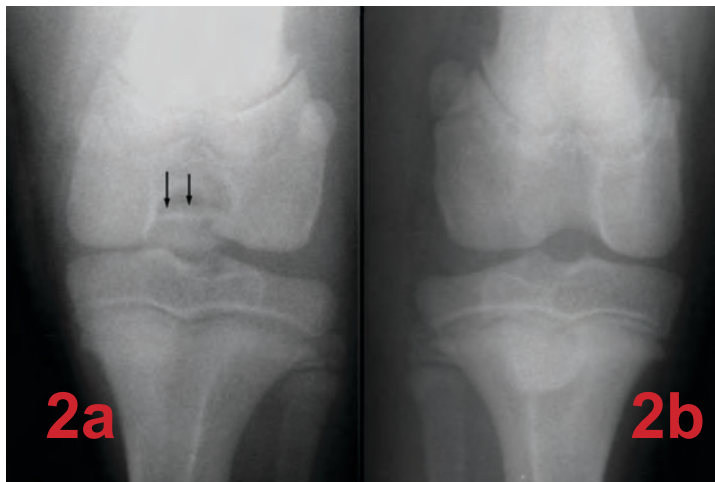

Koja je vaša dijagnoza?

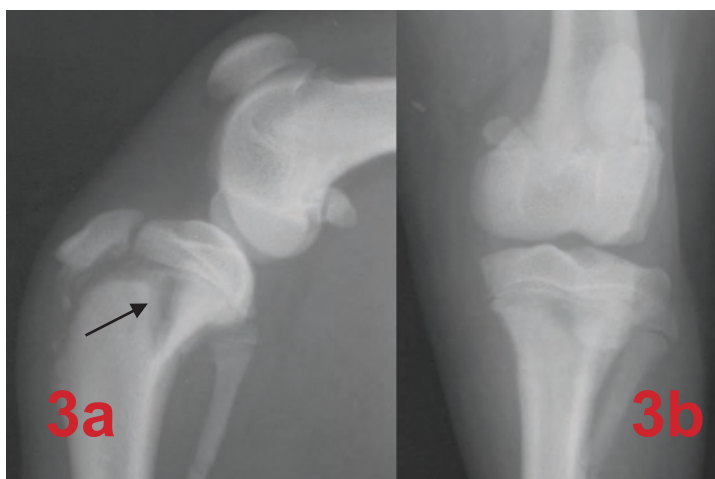
Radiografska dijagnoza

Radiografska dijagnoza je bila avulzija tibijalne kriste (Slika 1a). Obratiti pažnju na odvojen fragment kosti na CaCr-u koji je položen preko međukondilusne regije (Slika 2a - strelice). Patelarni ligament se čini očuvanim. Povreda mekog tkiva je vankapsularna. Proksimalna epifiza tibije je očuvala anatomsku poziciju. Ka unutrašnjosti kosti tkivo je radiografski očuvano, što ukazuje na to da je u pitanju akutna povreda zdrave kosti, a ne fraktura patološkog porekla. Drugi ekstremitet je nepromenjen (Slika 1b i 2b).

Povrede ovog tipa se mogu javiti u fazi koja prethodi spajanju tibijalne kriste sa proksimalnom epifizom tibije. Upoređivanje sa zdravim zglobovima ovog pacijenta je jasno ukazalo na prirodu povrede i time olakšalo postavljanje dijagnoze.

Da bi bila prikazana šira slika o ovoj patološkoj promeni predstavljamo i drugog pacijenta (slika 3a i 3b) koji je malo stariji, i kod koga je povreda izazvala tip II Salter-Harris fizijalnu frakturu sa odvajanjem obe proksimalne tibijalne epifize od zajedničkog centra okoštavanja tibijalne kriste. Ivice frakture se produžavaju i na metafizu (strelica). Ovi pacijenti pokazuju kako uzrast i stanje osifikacije utiču na povrede delova kostiju bitnih za rast, kao i značaj uporednih ispitivanja oba ekstremiteta.

What is your diagnosis? Koja je vaša dijagnoza ?

Tumori pasa dijagnostikovani na materijalu uzetom biopsijom

Canine biopsy material - incidence of neoplasm

Autori: dipl. vet. Milić Siniša*, asis. mr Marinković Darko**, asis.-pripr. mr Kukulj Vladimir**

*Veterinarski institut „Sombor“, Sombor, student specijalističkih studija, oblast patologija

** Univerzitet u Beogradu, Fakultet veterinarske medicine, Katedra za patološku morfologiju

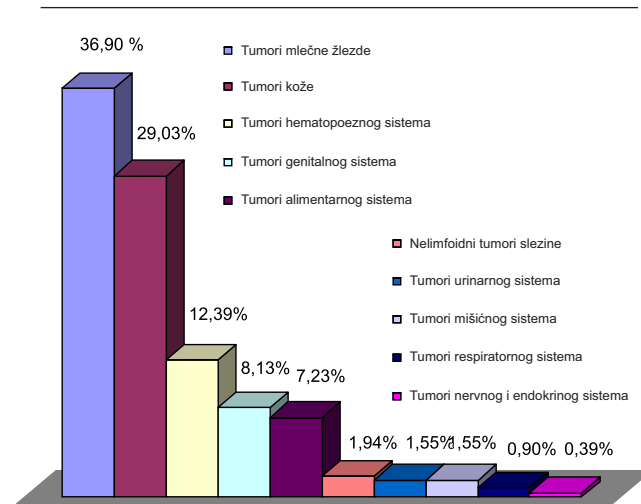
U ovom tekstu je predstavljena retrospektivna analiza tumora pasa dijagnostikovanih na materijalu uzetom biopsijom na Katedri za patološku morfologiju Fakulteta veterinarske medicine u Beogradu, i to u periodu od 2003. do 2008. godine. Na osnovu višegodišnjeg iskustva u radu na prikazanoj problematici možemo da kažemo da se broj dijagnostikovanih različitih vrsta tumora kod pasa povećava iz godine u godinu. Razlog za to je, između ostalog, i povećanje broja uzoraka koji stižu na dijagnostiku zahvaljujući sve većem interesovanju veterinara kliničara za ovu problematiku. Zbog toga nam se čini da bi bilo od praktičnog značaja prikazati koji se tipovi tumora najčešće javljaju, koja im je lokalizacija i koja je starosna i rasna distribucija najčešće dijagnostikovanih tumora kod pasa. Tumori su dijagnostikovani na osnovu patohistoloških, citoloških i imunohistohemijskih karakteristika i razvrstani prema najnovijoj WHO (World Health Organization) klasifikaciji (<http://www.afip.org/consultation/vetpath/who/whoclass.html>).

Od ukupno 775 tumora (grafik 1) pasa različitih rasa, najčešći su bili tumori mlečne žlezde, slede tumori kože, hematopoeznog sistema, urogenitalnog sistema, alimentarnog sistema, nelimfoidni tumori slezine, tumori kostnog i mišićnog tkiva, respiratornog sistema, nervnog i endokrinog sistema.

Od 775 pasa, 462 su bile ženke. Kod njih su dominirali tumori mlečne žlezde (62%) i tumori kože (17%), dok su tumori hematopoeznog sistema dijagnostikovani u 7% slučajeva. Kod mužjaka su najčešći bili tumori kože (47%) i tumori hematopoeznog sistema (20%), a zatim su sa podjenakom zastupljenošću sledili tumori genitalnog i alimentarnog sistema (12%).

Od 286 tumora mlečne žlezde, maligni tumori su bili najbrojniji (86%). Među njima su najčešći bili karcinomi (94%), sa najdominantnijim prostim karcinomom (42%), zatim karcinomom prostim karcinomom u mešovitom tumoru (24%) i kompleksnim karcinomom (12%). Od benignih tumora mlečne žlezde, najčešći su adenomi i benigni mešoviti tumori. Starost kuja sa mamarnim neoplazmama kretala se od 2 do 16 godina.

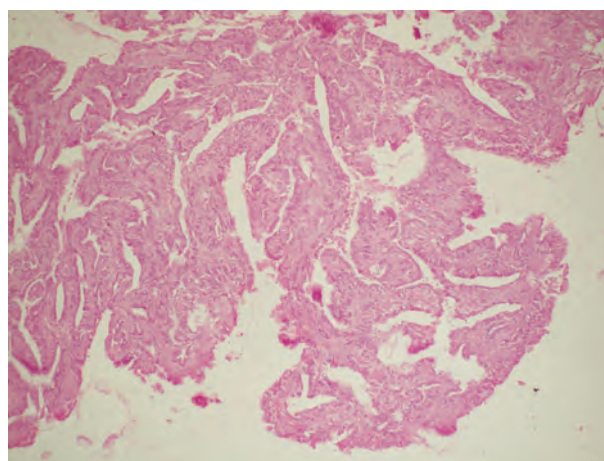
Grafik 1. Učestalost neoplazmi u biopsijskom materijalu u periodu od 2003 do 2008. godine.

Slika 2. Adenokarcinom mlečne žlezde kuje

Slika 3. Prost tubulopapilarni adenokarcinom mlečne žlezde kuje, papiliformna proliferacija žlezdanog epitela, HE, 200x

Ove neoplazme su najčešće dijagnostikovane kod mešanaca, različitih rasa pudli, nemačkih ovčara, koker španijela, dobermana i rotvajlera.

Tumori kože su na drugom mestu po učestalosti sa 29%. Ukupno je dijagnostikovano 34 tipa ovih neoplazmi (tabela 1), sa podjednakom incidencom malignih i benignih tumora, i nešto češćim nalazom kod mužjaka. Od ukupnog broja kožnih neoplazmi, na koži glave i vrata lokalizovano je 18% tumora, zatim na koži ekstremiteta 22%, na koži trupa 19%, u predelu anusa i paraanalnoj regiji 14%, a u 27% slučajeva su nedostajali podaci o lokalizaciji sa koje je uzeta biopsija. Starost životinja sa ovim tipom neoplazmi se kretala od 8 meseci do 17,5 godina. Ovaj tip neoplazme najčešće je dijagnostikovano kod mešanaca, nemačkih ovčara,

rotvajlera, dobermana, labradora, koker španijela i boksera. Neoplazme kože predstavljaju sve češći problem u patologiji pasa i broj dijagnostikovanih slučajeva u ispitanom uzorku je poslednje godine bio skoro dva puta veći u odnosu na početni period (grafik 2).

Tumori hematopoeznog sistema predstavljaju veoma značajne i česte neoplazme kod pasa i dijagnostikovani su u 96 slučajeva, sa najdominantnijim limfomima u 39% slučajeva. Hematopoezne neoplazme su dijagnostikovane kod pasa prosečne starosti 7,4 godina, i to najčešće kod: mešanaca, koker španijela, labradora, nemačkih ovčara, boksera i dobermana. Ove neoplazme su češće dijagnostikovane kod mužjaka.

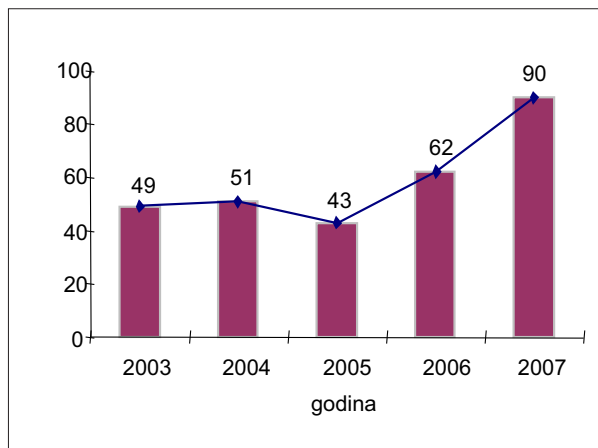
Od ukupno 14 dijagnostikovanih tipova tumora genitalnog sistema podjednako su zastupljeni transmisivni venerični tumori (TVT) i seminomi (po 25%). Ove neoplazme najčešće su dijagnostikovane kod: boksera, koker španijela, samojeda, labradora i mešanaca starosti od 1,5 do 15 godina. Neoplazme alimentarnog sistema predstavljaju nalaz u 7% slučajeva, od kojih je 70% lokalizovano u usnoj duplji u formi epulisa. U okviru tumora koštanog i mišićnog sistema najčešći nalaz predstavljaju sarkomi. Primarne neoplazme respiratornog sistema su redak nalaz i uglavnom su lokalizovane u nosu i sinusima, dok su sekundarne neoplazme lokalizovane na plućima, uvek su maligne i epitelnog su ili mezenhimskog porekla. Od tumora nervnog sistema dijagnostikovani su po jedan meningeom i ganglioneurom, dok je od tumora endokrinog sistema dijagnostikovano hemodektom. Iako je hemodektom dijagnostikovano posle obdukcije, smatrali smo zanimljivim iznošenje i ovog podatka.

Klasifikacija neoplazmi prema najnovijim standardima WHO, predstavlja osnovni preduslov za adekvatnu prognozu i primenu odgovarajuće terapije i kao takva je od neprocenjivog značaja za kliničare. Učestalost pojedinih vrsta tumora, rasna i starosna distribucija su uglavnom u skladu sa podacima koji se mogu naći u literaturi.

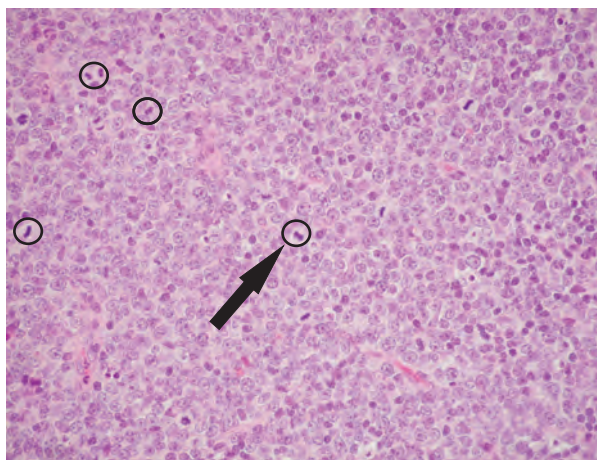
Tabela 1. Najčešći tipovi tumora sa lokalizacijom na koži.

Naziv tumora	broj	% od svih tumora kože
Adenomi cirkumanalnih žlezda (hepatoidni adenomi)	30	10
Mastocitomi	27	9
Planocelularni karcinom	26	9
Histiocitomi	21	7
Fibrosarkom	19	6
Bazaliom	16	5,5
Lipom/fibrolipom	14	5
Kutani limfomi	13	4
Maligni melanom	13	4
Trihoepiteliom	11	3,5
Fibrom	10	3

Grafik 2. Porast broja dijagnostikovanih tumora sa lokalizacijom na koži u periodu od 2003. do 2007. godine

Slika 1. Poplitealni limfni čvor psa sa limfomom, polimorfni limfoblasti sa čestim mitozama, HE, 400x

Kvalitet veterinarskog obrazovanja kao temelj uspešne struke

Quality of veterinary education - base of successful practice

Ivan B. Jovanović je diplomirao 1988. godine na Fakultetu veterinarske medicine u Beogradu. Doktorsku disertaciju je odbranio na istom fakultetu 2000. godine, a 2006. godine je izabran za vandenog profesora na Katedri za fiziologiju i biohemiju. Od 2002. godine učestvuje u radu Evropske asocijacije ustanova za obrazovanje u veterini kao i Federacije veterinara Evrope o zakonodavstvu i standardima EU u obrazovanju i sertifikaciji u oblasti veterine. Od 2004-07. godine bio je koordinator projekta Evropske komisije – TEMPUS, pod nazivom Serbia: reform at FVMB according to EU Directive 78/1027 EEC.

Autor: Prof. Dr Ivan B. Jovanović

Veterina je po svojoj suštini i polju aktivnosti jedna od najkompleksnijih, i u svetu najcenjenijih struka, i ima ogroman društveni i ekonomski značaj u očuvanju dobrobiti i zdravlja životinja, javnom zdravstvu, povećanju kvalitetnog stočnog fonda i bezbednosti namirnica. Međutim, u sadašnjim tranzicionim okolnostima u Srbiji, čini se da značaj veterine nije ni izbliza jasno sagledan i vrednovan, često čak ni u samim veterinarskim krugovima. Tvrdimo da težimo evropskoj integraciji, a načinom na koji radimo i donosimo odluke pokazujemo da gubimo iz vida da se približno trećina od ukupnog broja evropskih propisa i standarda koje treba da usvojimo direktno ili indirektno tiče veterinarske struke. Prečesto se žalimo na "neblagonaklone okolnosti", a retko se upitamo da li u svom delokrugu dovoljno i na pravi način radimo da se stanje struke unapredi.

PRAVILA IGRE PRI PROVERI KVALITETA

U modernom svetu veterina je "regulisana profesija", što znači da su uslovi u kojima jedno lice može da se bavi poslom veterinara veoma strogo kodifikovani, kako na nivou pravne regulative, tako i na nivou standarda veterinarskih profesionalnih udruženja (komora). U zemljama Evropske unije, pravni okvir za bavljenje veterinom dat je u Evropskoj Direktivi 2005/36/EC koja propisuje neophodne formalne kvalifikacije veterinara. Time je uspostavljena direktna veza između veterinarske struke i veterinarskih studija.

Moderna društva ne zadovoljavaju se samo donošenjem pravila, već je neophodno da se na standardizovan i nezavisan način utvrdi da li se ta pravila sprovode. Povrh toga, pitanje potvrde kvaliteta postaje imperativ da bi fakulteti opstali na zahtevnom "tržištu" veterinarskog obrazovanja. Umesto retrogradne prakse prikrivanja nedostataka, najbolji veterinarski fakulteti bore se da svoje obrazovne programe neprekidno poboljšavaju u skladu sa postulatima moderne nauke i prakse, kao i da kroz spoljnu proveru kvaliteta afirmišu svoje prednosti.

Provera kvaliteta u visokom školstvu vrši se kroz postupak evaluacije i akreditacije visokoškolskih ustanova, njihovih nastavnih planova i programa, kao i stručnih i naučnih aktivnosti. Evaluacija je standardizovana procedura provere kvaliteta koja se odvija u dva koraka. Prvi korak je unutrašnja provera, ili samoevaluacija, kada ustanova prikuplja i organizuje potrebnu dokumentaciju (indikatore kvaliteta) i šalje ih akreditacionom telu, a drugi je spoljna provera, u kojoj komisija imenovana od strane akreditacionog tela upoređuje priloženu dokumentaciju sa propisanim standardima i eventualno ih proverava posetom samoj instituciji. Akreditacija je formalni akt kojim akreditaciono telo javno objavljuje da institucija zadovoljava

postavljene kriterijume. Time ona stiče pravo da u budućem periodu nesmetano obavlja svoju delatnost.

POSTUPAK PROVERE KVALITETA U SRBIJI I EVROPI

U Srbiji je 2006. godine formiran Nacionalni savet za visoko obrazovanje, koji je definisao standarde kvaliteta za sistem visokog školstva u Srbiji i obrazovao svoju Komisiju za akreditaciju. Postupak akreditacije svih visokoškolskih ustanova u zemlji, dakle i Fakulteta veterinarske medicine, trenutno je u toku i biće priveden kraju do novembra 2009. godine, a potom redovno ponavljan u budućnosti. Ako se sa stanovišta veterinarske struke išta može zameriti ovakvom sistemu ocenjivanja, to je da on nedovoljno uzima u obzir kompleksnu prirodu i izuzetno visoku cenu veterinarskog obrazovanja. Realne procene govore da jedan doktor veterinarske medicine u našim uslovima "košta" preko 20.000 € (u SAD preko 60.000 \$). Nažalost, naša država koja proklamuje da kroz akreditaciju traži visok kvalitet studija, načinom finansiranja fakulteta i dalje forsira zastareli sistem zasnovan na što većem broju upisanih studenata, kao nekoj vrsti "socijalnog sundera".

Ovaj problem je davno prepoznat u akreditacionim sistemima najrazvijenijih zemalja sveta. Nacionalne ili regionalne veterinarske asocijacije osnovale su sopstvena tela sa zadatkom da definišu kriterijume kvaliteta veterinarskih obrazovnih ustanova i sprovedu njihovu evaluaciju kako bi obezbedile da za uloženi novac društvo dobija stručnjake vrhunskog kvaliteta. Već više decenija u SAD taj zadatak obavlja AVMA (American Veterinary Medical Association), dok u Evropi deluje EAEVE (European Association of Establishments for Veterinary Education). Pored toga, u mnogim od ovih zemalja nacionalne veterinarske asocijacije u saradnji sa državom, a prema procenjenim okolnostima, definišu tzv. numerus clausus, ili maksimalni broj studenata koji veterinarski fakulteti smeju da upišu, koji će obezbediti da ne dođe do prezasićenja tržišta ili do pojave nezaposlenih veterinara na biroima rada.

Organizacija EAEVE je formirana ranih 90-tih godina zajedničkim naporom Federacije veterinara Evrope i Evropske komisije EU. Fakultet veterinarske medicine u Beogradu je punopravni član EAEVE od 1998. godine i očekuje se da će ući u proces evropske evaluacije tokom 2010. Temeljni dokument oko kojeg se organizuju sve aktivnosti EAEVE je Standardna operativna procedura (SOP), koja predstavlja skup merljivih parametara na osnovu kojih se vrši procena kvaliteta veterinarskih fakulteta. Parametri su definisani kao "minimalni standardi" koje fakultet mora da zadovolji da bi bio pozitivno ocenjen. U osnovi standardi proističu iz Direktive 2005/36/EC, i predstavljaju listu kompetencija koje diplomirani veterinar

organizacije rada i materijalnih sredstava kojima fakultet garantuje da svojim studentima obezbeđuje postizanje ovog cilja. Postupak evropske evaluacije je sasvim u skladu sa već navedenim principom "samoevaluacija + eksterno ocenjivanje", uz obavezan jednonedeljni boravak komisije na fakultetu. U sastav komisije Izvršni komitet EAEVE obavezno imenuje nastavnike evropskih veterinarskih fakulteta, kao i najmanje jednog "neakademskog" predstavnika struke, tj. veterinara iz prakse.

SOP nije dokument koji je dat jednom zauvek. O njegovim dometima raspravlja se na redovnim godišnjim skupštinama EAEVE na kojima se, po potrebi, SOP menja i dopunjuje. Poslednja verzija SOP-a usvojena je na generalnoj skupštini EAEVE u Kopenhagenu (Danska) u junu 2008. godine. Faktori koji utiču na prilagođavanje SOP-a su raznovrsni – počev od uočenih problema u samoj proceduri evaluacije, preko prilagođavanja standarda novonastalim potrebama, do odgovora na zahteve struke. Ovo poslednje je od veoma velike važnosti jer obezbeđuje uticaj žive prakse na školovanje budućih generacija veterinara. U tom cilju, tokom 2002/03. godine, EU je finansirala projekat "VET2020", obimnu i sveobuhvatnu anketu veterinara iz 25 evropskih zemalja, tražeći njihovo mišljenje i predviđanja o raznim aspektima razvoja veterinarske struke i obrazovanja do 2020. godine. U skladu sa rezultatima ovog istraživanja EAEVE sve veću pažnju posvećuje proceni rada "kliničkog bloka" na veterinarskim fakultetima. Kvalitet se izražava brojem kliničkih slučajeva koji su medicinski obrađeni i dokumentovani na fakultetskim klinikama, tako da studenti mogu da uče neposredno kroz praksu (hands-on experience). Škola time potvrđuje da budućim veterinarima obezbeđuje zadovoljavajući stručni trening.

BOLONJSKI PROCES I VETERINARSKO OBRAZOVANJE

Mnogo je reči prethodnih godina utrošeno o tzv. Bolonjskom procesu, pa se ni u veterinarskim krugovima u Srbiji i Evropi taj dijalog ne može izbeći. Potrebno je tačno znati o čemu je reč, jer se u javnosti pojavljuju mnoge, često netačne interpretacije. Bolonjska deklaracija je koncizan politički dokument koji su sačinili i potpisali ministri obrazovanja velikog broja evropskih zemalja. Tim činom zemlje potpisnice dobrovoljno preuzimaju obavezu da rade na ostvarivanju pet jasno definisanih ciljeva: 1) uporedivost diploma i akademskih zvanja, 2) dvostepeni sistem visokog školstva ("bečelor/master"), 3) uvođenje jedinstvenog sistema za bodovanje opterećenja studenata u nastavi (ECTS), 4) promovisanje transevropske mobilnosti studenata i nastavnika i 5) sistem provere kvaliteta visokoškolskih ustanova. Ovi ciljevi nemaju nikakav ideološki, niti dogmatski karakter, već su usmereni ka tome da podstaknu visokoškolske sisteme evropskih zemalja na dijalog, razmenu iskustava i harmonizaciju obrazovnih sistema. Krajnji, strateški cilj ovog procesa je podizanje kvaliteta i protočnosti na studijama, kao i konkurentnosti evropskog visokoškolskog sistema, a ne nametanje uniformnog obrazovnog modela ili prakse.

Naravno, veterinarsko školovanje u kontekstu Bolonjskog procesa nije bez svojih kontroverzi, o kojima se živo debatuje. Najvažnija među njima je dvostepeni sistem

studiranja koji je, za razliku od preostala četiri principa, neprimenljiv za veterinu. Zakonima i standardima jasno je utvrđeno da veterinarske studije ne mogu trajati kraće od pet školskih godina (prema našim nacionalnim standardima 6 godina), što znači da svaki diplomirani veterinar (tj. DVM) automatski stiče rang "master". Dakle, stručno zvanje "bečelor" koje bi se sticalo nakon tri godine studija, praktično je neprimenljivo.

Sve ovo ima značajne implikacije kojima bi veterinarska struka u Srbiji morala ozbiljno da se bavi i izjašnjava. Galopirajuća inflacija broja veterinarskih obrazovnih institucija na svim nivoima (hipotetični novi fakulteti, "departmani", desetine srednjih veterinarskih škola) vodi u inflaciju veterinarskog kadra. Smanjuje se mogućnost ulazne selekcije studenata, a sa druge strane se povećava pritisak na inače prezasićeno i slabo uređeno tržište veterinarskih usluga, čime se ugrožava egzistencija veterinara i srozava ugled struke.

Najnoviji primer u seriji loših odluka u ovom domenu su vesti o osnivanju "viših" veterinarskih škola. Da li je iko konsultovao struku po ovom pitanju? Da li se struka po ovom pitanju ikada oglasila? Čemu bi ove škole služile? Zakonski posmatrano, njihovi diplomci neće moći da rade ništa više nego "klasični" veterinarski tehničari koji su završili srednje veterinarske škole, a neće moći ni da nastave studije na veterinarskom fakultetu, jer nisu stekli dovoljan obim znanja o osnovama medicinskih nauka. Mi ne bismo bili prva evropska zemlja koja se zbog političkog oportunitizma saplela o problem ovih tzv. "bonsai" veterinara, ali bismo sigurno bili među zemljama u kojima bi njihova pojava na tržištu rada izazvala najveću moguću konfuziju.

NEPREKIDNO STRUČNO USAVRŠAVANJE VETERINARA

I na kraju, ovaj tekst ne bi bio potpun ako ne bismo spomenuli još jedan važan aspekt veterinarskog obrazovanja – neprekidno stručno usavršavanje (Life Long Learning). Ovaj koncept je poprimio izuzetan značaj u poslednje 2-3 decenije u kojima se, sa jedne strane dinamiziralo tržište rada u čitavom svetu, a sa druge strane razvoj nauke postao toliko brz da je jasno da formalno petogodišnje ili šestogodišnje školovanje na univerzitetu, ma kako kvalitetno bilo, ne može da zadovolji potrebe stručnjaka za znanjem tokom četrdesetogodišnje profesionalne karijere.

U većini razvijenih zemalja sistem neprekidnog stručnog usavršavanja spregnut je sa licenciranjem i relicenciranjem veterinara od strane odgovarajućih stručnih komora. Kako sada izgleda, ovo je jedno od najdinamičnijih polja konvergencije veterinarske struke u Srbiji. Veliki broj dobro posećenih skupova sa aktuelnim temama i kvalitetnim predavačima iz zemlje i inostranstva je veoma dobra vest. Bilo bi jako važno da se dobrom koordinacijom organizatora ovakvih skupova i Veterinarske komore očuva dostignuta dinamika na ovom polju.

Plavi pas među veterinarima

Pripremila: Nikoleta Kostić-Novak, BVSc MRCVS, spec. hirurg, koordinator projekta "Plavi Pas" u Srbiji

Posle čitanja vrlo zanimljivog i korisnog teksta pod naslovom Promet i dobit, kolege Gorana Cvetkovića (aktuelni broj biltena) koji daje osnovne smernice o marketingu veterinarskih ambulanti, jasno nam je da se poboljšanju rada naših praksi mora prići sa puno različitih aspekata. Jedan od tih aspekata, koje smo gotovo svi u stanju da previdimo, je naše zajedničko delovanje na građenju ugleda veterinarske struke u društvu.

Bitno nam je da društvo ima pozitivan stav prema veterinarima. U većini zapadnih zemalja deca, pa čak i odrasli, veterinare doživljavaju kao jednu vrstu heroja koji spašavaju njihove drage. Kod nas to vrlo često nije slučaj, što je najvećim delom baš naša krivica. Daleko češće u medijima čujete osnovane ili neosnovane priče o nesavesnim veterinarima, a vrlo retko su veterinari deo priča sa pozitivnom konotacijom.

Međutim, veterinari koji brinu, ne samo o životinjama već i o ljudima, a posebno deci, popravljaju staru i grade novu sliku o našoj profesiji, što nam je svima u interesu, zar ne?

Jedna od mogućnosti za građenje boljeg imidža naše struke je rad na promociji

Plavog psa. Plavi pas je internacionalni projekat koji kroz interaktivnu kompjutersku igricu uči decu kako da se sigurno i bez rizika ophode prema psima. Namenjen je deci uzrasta 3 do 6 godina jer je utvrđeno da deca ovoga uzrasta najčešće bivaju ujedena od strane pasa.

Pokazujući da mi kao veterinari brinemo o najmlađim članovima našega društva, i da svojom stručnošću i angažovanjem možemo da im pomognemo, razvijamo pozitivnu sliku naše profesije i razbijamo različite predrasude koje su se vremenom prema našoj struci

stvorile. Stvaranjem slike veterinara koji brine kako o svojim pacijentima tako i o vlasnicima i njihovim porodicama, privlače se novi i porodični klijenti. Sa starim vlasnicima se veza učvršćuje.

Veterinari kliničari sigurno znaju koliko su česta pitanja vlasnika u vezi sa ponašanjem životinja. U svetu, veterinari koji se bave bihejviorizmom su veoma cenjeni, a uz to i poslovno uspešni. Zbog čega da za mnoge probleme u vezi ponašanja naših ljubimaca vlasnike upućujemo dreserima kada i mi možemo da budemo dovoljno kompetentni da ih rešavamo? Radeći na projektu **Plavog psa** sami veterinari mogu dosta toga da nauče iz oblasti ponašanja životinja i da to svoje znanje iskoriste da steknu nove klijente.

Nama veterinarima nikako nije u interesu da u društvu postoji slika o psima kao potencijalnoj opasnosti za decu i ljude. Novine jedva čekaju da objave loše vesti o napadima pasa na ljude, a posebno decu, i posle svakog takvog nemilog događaja uvek slede represivne mere prema krivim vlasnicima, a češće onima koji uopšte nisu krivi. Ne mogu se sve neželjene situacije sprečiti, ali uz pomoć **Plavog psa** deca se uče da brojne nemile situacije izbegnu.

Vodič za roditelje objašnjava i vlasnicima pasa osnove dresure pasa u odnosu na decu i interakcije sa njima. Nama je cilj je da se stvara pozitivna slika o zajedničkom životu dece i pasa, i da se pretstave sve one stvari gde deci kućni ljubimci zaista pomažu. Uz pomoć **Plavog psa** deca se uče kako da sa svojim ljubimcem, ali i sa drugim psima u miru i složno žive.

Projekat **Plavi pas** vam omogućuava da se aktivno uključite u rad sa decom kroz vrtiće i razne druge pretškolske ustanove. Jednostavnije, ali takođe važno, u projekat se možete uključiti i samom promocijom **Plavog psa** kroz ambulante u kojima radite.

Za sve dodatne informacije o **Plavom psu** posetite web-site www.thebluedog.org ili www.sasap.org.rs ili pozovite sekretara Udruženja Dimitrija Filipovića na 063 304341 ili Nikoletu Novak na 064 1967 977.

Formular zahteva za eutanaziju životinje

Euthanasia request form

Eutanazija predstavlja proceduru koja se vrlo često izvodi, naročito u maloj praksi. Potpisivanje unapred formulisanog, pisanog, zahteva od strane vlasnika ima višestruke prednosti i za veterinaru i za vlasnika. Vlasnik se nedvosmisleno izjašnjava o vrlo važnoj odluci koju je doneo, a veterinar ima jasno izražen zahtev da se ova intervencija izvrši. Pisani trag koji ostaje posle ove intervencije je nešto što uvodi princip sledljivosti i uvodi red u klinički rad a uniformisani formulari kakav je ovaj vodi ka daljoj standardizaciji u veterinarskoj praksi kojoj bi svi trebalo da težimo.

SERBIAN ASSOCIATION OF SMALL ANIMAL PRACTITIONERS
UDRUŽENJE VETERINARA MALE PRAKSE SRBIJE

MESTO ZA LOGO/MEMO ORDINACIJE

Zahtev za eutanaziju životinje

PODACI O	vlasniku/držaocu	PODACI O PACIJENTU
Ime i prezime	<input type="text"/>	Vrsta <input type="text"/> Rasa <input type="text"/>
Adresa	<input type="text"/>	Pol <input type="text"/> Ime životinje <input type="text"/>
Kontakt telefon	<input type="text"/>	Starost (g/mes) <input type="text"/> ID životinje <input type="text"/>
JMBG	<input type="text"/>	

Molim da se izvrši eutanazija gore identifikovane životinje, upoznat sa trškovima koji proističu iz navedene procedure kao i sa troškovima sancije tela životinje i obavezujem se da ću navedene troškove nadoknaditi.

Napomena
vlasnika/držaoca

Napomena
veterinara

Metod eutanazije

Sanaciju tela životinje vrši

Potpis vlasnika/držaoca

vlasnik / držalac / ambulanta

Potpis veterinara

Datum

M.P.

Limfom Case presentation - multicentric canine lymphoma

DVM Marko Radičević, osnivač veterinarske ambulante "Radičević", diplomirao je na veterinarskom fakultetu u Beogradu 1998. godine. Iste i naredne godine služi vojsku u centru za obuku pasa u Kikindi gde radi kao veterinar. Osniva prvu veterinarsku ambulantu posvećenu isključivo kućnim ljubimcima u Šumadiji, u Kragujevcu februara 2001. godine. Učestvovao je u osnivanju prvog doberman kluba u Kragujevcu 1994. godine. Pisao je i učestvovao je u nastanku "Dobermann magazina" od 1996. godine

Autor: Marko Radičević, DVM

Istorija bolesti

Mušjak rotvajlera Aki, 6 godina star, živi u zajednici sa još 3 psa. Doveden je na pregled jer je nekoliko dana slabije jeo, odvajao se od drugih pasa, a vlasnik je primetio oteke u

predelu submandibularnih limfnih čvorova.

Anamneza

Prilikom kliničkog pregleda pas je bio dobrog raspoloženja, nije bio dehidriran, a telesna temperatura mu je bila 38.2°C. Palpacijom je ustanovljeno uvećanje submandibularnih, poplitealnih i preskapularnih limfnih čvorova (Slika 1). Palpatorni pregled abdomena i auskultatorni pregled pluća nisu odstupali od fiziološkog nalaza. Rendgenski snimak pluća i ultrazvučni pregled abdomena su bili uredni. Iz anamneze je dobijena i informacija da je kod majke ovog psa u istoj dobi dijagnostikovao limfom.

Diferencijalne dijagnoze obuhvataju stanja kod kojih se javljaju limfadenopatije:

1. limfom
2. primarna ili sekundarna inflamacija limfnih čvorova
3. reaktivna hiperplazija
4. metastatske neoplazije
5. hemoragije i edemi limfnih čvorova ili okolnog tkiva

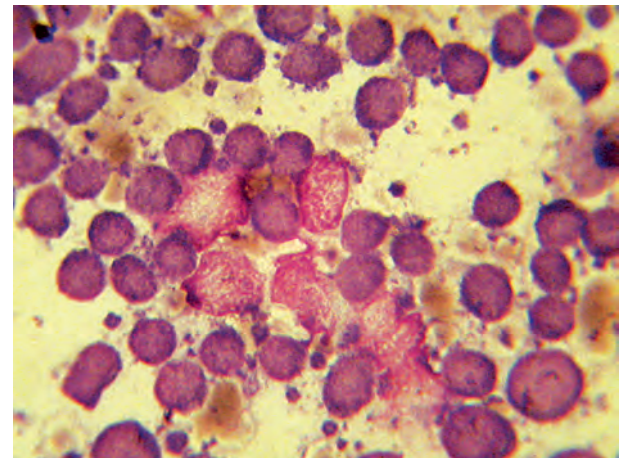
Laboratorijske analize i dijagnoza

Na osnovu laboratorijskih rezultata (Tabela 1) eliminisane su infektivne inflamacije limfnih čvorova koje se karakterišu povećanjem broja leukocita, dok su reaktivne hiperplazije i metastatske neoplazije eliminisane, jer najčešće nisu generalizovane i javljaju se na odgovarajućim regionalnim limfnim čvorovima.

Citološki nalaz aspirata limfnih čvorova je bio sledeći: 70% ćelija limfocitne loze su bili limfoblasti (Slika 2), što je ukazivalo na limfom.

Iako jedino patohistološki nalaz daje definitivnu dijagnozu, u ovom slučaju je dijagnoza limfoma postavljena na osnovu jasnog citološkog nalaza, eliminacije diferencijalnih dijagnoza i moguće genetske predispozicije.

Slika 2. Razmaz aspirata limfnog čvora (May Grunwald-Giemsa)

Limfomi, koji se u kliničkoj slici karakterišu generalizovanom limfadenopatijom, svrstavaju se u multicentrične limfome III stepena koji predstavljaju i najčešći oblik limfoma koji se dijagnostikuje kod pasa (Slika 3). Klasifikacija limfoma je važna jer od nje zavisi prognoza bolesti. Prema literaturnim podacima, uz odgovarajuću terapiju, dužina života pacijenta za oblik limfoma dijagnostikovao u ovom slučaju je 1 do 2 godine, dok se bez tretmana ovaj period svodi na 4 do 6

Tabela 1. Rezultati biohemijskih i hematoloških parametara pre terapije i posle 6 nedelja terapije

Vrednosti	Dan nulti	Dan 42	Ref. vrednosti
Glukoza	5,74	5,77	3-5,5mmol/L
Urea	9,2	7,1	3,5-8mmol/L
Holesterol	2,75	4,2	3,8-7mmol/L
Kreatinin	130	116	<120µmol/L
ALP	176	78	<50U/l
AST	27	23	<37U/l
ALT	146	46	<50U/l
Ukupni proteini	65	63	54-77g/L
Albumini	30,2	-	25-37g/L
Ukupni bilirubini	3,1	3,7	<5µmol/L
Calcium	2,54	2,25	2,3-3,0 mmol/L
Fosfor	1,15	1,37	0,8-1,6 mmol/L
Leukociti	12,2	9,3	5,2-17,8x10 ⁹ /L
Hb	137	129	120-180g/L

Slika 3. Prema kriterijumima Svetske zdravstvene organizacije (**World Health Organization: TNM Classification of Tumors in Domestic Animals**), kod domaćih životinja postoji 5 kliničkih stadijuma limfoma (I-V). I - zahvaćen pojedinačni limfni čvor, II - zahvaćeno više limfnih čvorova u istoj oblasti, III - generalizovana limfadenopatija, IV - neoplastični procesi u jetri i/ili slezini, V - neoplastični procesi u kostnoj srži i nelimfoidnim organima

Terapija

Izbor terapijskih protokola je različit kako po ceni i toksičnosti, tako i po efikasnosti.

Prva mogućnost je terapija sa prednizolonom. Ona najmanje košta, ali je i najmanje efikasna. Sledeća mogućnost je kombinacija citostatika i kortikosteroida, odnosno COP protokol (Cyclophosphamide, Oncovine - Vincristine, Prednisolon), koji je u našim uslovima prihvatljiv zbog dostupnosti medikamenata i zadovoljavajuće efikasnosti. Treća mogućnost je korišćenje "Wisconsin" protokola koji je skup (nekoliko stotina evra po tretmanu), ali najefikasniji. Četvrta mogućnost je zračenje u kombinaciji sa citostaticima ili čak sa transplatacijom kostne srži. Kod ovog pacijenta je primenjen COP protokol i nakon 3 nedelje je došlo do potpune remisije, a bez ispoljavanja negativnih efekata terapije. Terapija je nastavljena još 3 nedelje, posle čega je pacijent prebačen na tretman koji se sprovodi svake treće nedelje. Tokom hemioterapije, svake 2 do 3 nedelje je proveravana krvna slika, kao i osnovni biohemijski parametri seruma (Tabela 1). Pacijent je u remisiji već 4 meseca i do dana objavljivanja ovog teksta jos uvek je na terapiji.

Reference

Cotter S: Treatment of lymphoma and leukemia with cyclophosphamide, vincristine, and prednisone: I. Treatment of dogs. JAAHA 19:159-165, 1983; **Day MJ:** Differential Diagnosis of Lymphadenopathy Proceedings of the 29th WSAVA Congress, 2004; **Feldman BF, Zinkl JG, Jain NC:** Schalm's Veterinary Hematology 5th ed, Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 2000; **Kiupel M, Teske E & Bostock D:** Prognostic factors for treated canine malignant lymphoma Veterinary Pathology 36:292-300, 1999; **Ward H:** Lymphoma in Dogs and Cats. Proceedings of the 20th WALTHAM/OSU Symposium, 1996; **Withrow SJ & MacEwen EG:** Small Animal Clinical Oncology, 4th ed. Saunders, 2001

Iako vam se možda čini previše lako, pre nego što pročitate mali tekst koji sledi postavite sebi pitanje: Šta je hemostaza? Kako bih definisao hemostazu i kako bih dijagnostikovao poremećaje hemostaze? Koja je razlika između procesa hemostaze i koagulacije krvi?

Hemostaza je proces zaustavljanja krvarenja iz oštećenog krvnog suda i odvija se kroz interakciju krvnih sudova, trombocita i rastvorljivih faktora koagulacije koji se nalaze u plazmi. Istovremeno, hemostatski regulatorni mehanizmi koji zavise od endotelnih ćelija, inhibitora faktora koagulacije (heparin, antitrombin III itd.) i fibrinolitičkog sistema sprečavaju da u uslovima fiziološke ravnoteže u krvnim sudovima dođe do stvaranja tromba i depozicije fibrinskih naslaga. Hemostaza se odvija u dve faze: primarne i sekundarne, a za njima sledi proces fibrinolize (šema 1a, b i c).

Poremećaji hemostaze vode hemoragičnoj dijatezi (sklonost ka krvarenju) ili trombozi i intravitalnoj aktivaciji procesa koagulacije.
Pripremla: Milica Kovačević-Filipović, Doc. DVM

Dijagnostika poremećaja hemostaze:

Primarna hemostaza:

1. Vreme krvarenja
2. Broj trombocita
3. Veličina trombocita
4. Funkcionalna aktivnost trombocita
5. Koncentracija von Willebrandovog faktora

Sekundarna hemostaza

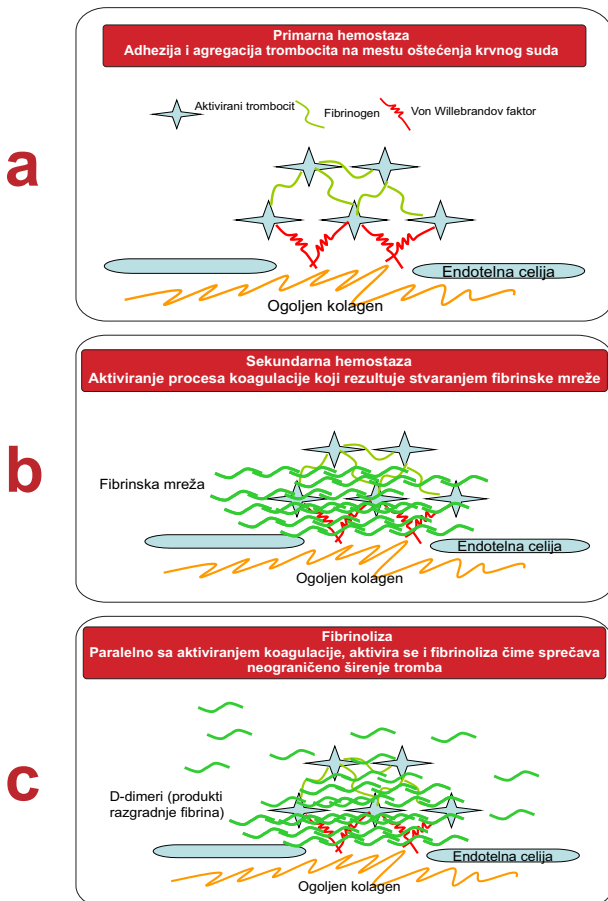
1. Aktivirano vreme koagulacije
2. Protrombinsko vreme
3. Aktivirano parcijalno tromboplastinsko vreme
4. Trombinsko vreme
5. Koncentracija fibrinogena

Fibrinoliza - D-dimeri (nastaju kao proizvod razgradnje fibrina)

Odgovor na pitanje sa početka teksta glasi da je koagulacija samo deo procesa hemostaze i da je za procenu uzroka poremećaja hemostaze, osim poznavanja kliničke slike, potrebno primeniti i tabelu 1. Uzroci hemoragične dijateze i njihova klinička slika

Uzroci hemoragične dijateze	Klinička slika	Primeri etioloških faktora
Poremećen integritet krvnih sudova	Ehimoze i petehije, epistaksis	Vaskulitis kod lajšmanioze, dirofilarioze itd
Smanjen broj i/ili funkcionalna aktivnost trombocita	Ehimoze i petehije, epistaksis, hifema, melena, hematokezija, hematurija, produženo estrusno kvarenje	Eritlihoza, FIV, FeLV itd.
Nedostatak ili nefunkcionalnost pojedinih faktora koagulacije	Hematomi, hemartroze, epistaksis hifema, melena, hematokezija, hematurija	Deficit vitamina K, oštećena funkcija jetre itd.
Kombinacija prethodna tri faktora	Kombinacija prethodnih znakova bolesti	Diseminovana intravaskularna koagulacija itd

Šema 1. Hemostaza

Efekat lekova i drugih faktora na rezultate analize sastava urina

	Specifična težina	pH urina	Proteinurija	Glukozurija	Ketonurija	Bilirubinurija	Urobilinogen	Hemo/Mioglobinurija	Nitriturija	Piurija
Acetazolamid		↑	↑ ₁				↑			
Aminoglikozidi			↑ ₂	↑						↑ ₁
Askorbinska kiselina		↓		↓		↓	↓	↓	↓	
Cefalosporini			↑ ₂							↑ ₁
Hlorpromazin			↑ ₂			↓				
Kolhicin	↓									
Kortikosteroidi	↓									
Dipron				↓						
Diuretici	↓									
Metionin		↓			↑					
Penicilini			↑ ₂							
Fenazopiridin			↑ ₁		↑	↑	↑		↑	
Fenolftalein					↑					
Fenotiazini						↑	↑			
Prokain							↑			
Radiografski kontrastni medium	↑		↑ ₂							
Salicilati			↑ ₂	↓		↓				
Na-bikarbonat		↑	↑ ₁				↑			
Sulfobromoftalein (BSP)					↑		↑			
Sulfonamidi			↑ ₂				↑			
Acidifikatori urina		↓					↓			
Acetoacetat (ketonurija)				↓						
Alkalni urin	↓ ₁		↑ ₁ ↓ ₂							↓ ₃
Bilirubinurija							↑			
Visoko koncentrovani urin								↓		
Nitriturija						↓	↓	↓		
Proteinurija	↑ ₁									
Ohladjeni urin				↓						
Vreme		↑								
UV svetlost						↓	↓			

↑ Vrednost povećana zbog fizioloških varijacija

↓ Vrednost smanjena zbog fizioloških varijacija

↑ Vrednost povećana zbog interferencije sa metodologijom ili načinom uzimanja uzorka

↓ Vrednost smanjena zbog intreferencije sa metodologijom ili načinom uzimanja uzorka

1. Kada se primenjuje Dipstick metoda

2. Kada se primenjuje metoda sa sulfosalicilnom kiselinom

3. Sediment

Tabela preuzeta iz knjige: Meyer D.J. , Harvey J.W. : Veterinary Laboratory Medicine, Interpretation and Diagnosis, 3rd ed., Elsevier Inc. 2004.

Originalni naziv table: 8-4 Effect of Drugs or Other Factors on the Measurement of Constituents in Urine

Alergijska reakcija na hranu : nema više češanja!

Kontrolisati pruritus kod pasa i mačaka je oduvek bio zahtevan problem – kao slagalica. Različite i kompleksne etiologije problema zahtevaju fleksibilan izbor dijeta. Royal Canin-ova nova Hypoalergenic ponuda sve to pojednostavljuje, obezbeđujući najprecizniji odgovor za svakodnevne potrebe vaših pacijenata.

NOVO

Kompletna hipoalergijska dijeta koja obezbeđuje specifične potrebe malih pasa

Novi standard za alergične pse sa tendencijom ka gojaznošću.

Hidrolizat dijeta sa klinički dokazanom efikasnošću.

a/d**anorexia**

potpora u oporavku pasa i mačaka

b/d**brain ageing**potpora u borbi protiv znakova starenja
poboljšava sposobnost učenja i
aktivnosti kod starijih pasa**c/d****crystal**sprečava formiranje struvitnih
kristala i kamenaca**d/d****dermatology**limitira unos proteina
koji su izvor alergija na hranu / netolerancija**g/d****geriatric**potpora mačkama s ranim stadijumom
bolesti bubrega i bolesti srca**h/d****heart**smanjuje znakove zastojnog rada srca;
hepatične i bubrežne bolesti s hipertenzijom
i/ili edemima kod pasa**i/d****intestinal**Pomaže u borbi protiv gastrointestinalnih poremećaja
Egzokrina insuficijencija pankreasa, akutni
pankreatitis, nadutost**j/d****joint**Umanjuje bolove i usporava progresiju
artritisa kod pasa**k/d****kidney**usporava napredak bubrežnih bolesti i
rane faze srčanih bolesti**l/d****liver**jetrene bolesti, hepatična encefalopatija i
bolest nakupljanja bakra u jetri**m/d****metabolic**manadžment gojaznih mačaka i mačaka
s diabetes mellitusom**n/d****neoplasia**

Pomaže u borbi protiv neoplazija kod pasa

p/d**pediatric**ojačava imunološki sistem i pomaže
tok oporavka kod štenadi i mačića,
skotnost, laktacija, eklampsija**r/d****reduction**

smanjuje telesnu težinu

s/d**struvite**

pomaže u otapanju struvitne urolitijaze

t/d**teeth**smanjuje akumulaciju zubnih mrlja, plaka
i kamenca i smanjuje rizik gingivitisa**u/d****uraemia**pomaže manadžment urolitijaze, urata, cistina,
oksalata i prevencija silikata; otapa urate i cistine,
uznapredovala bolest bubrega kod pasa**w/d****weight control**pomaže u održavanju telesne težine i manadžment
kolitisa, konstipacije i diabetes mellitusa**x/d****oxalate**Smanjuje mogućnost pojavnosti
kalcijum-oksalatne urolitijaze kod mačaka**z/d****hydrolyzed**smanjuje unos alergena i pomaže kod
dijagnostike alergije na hranu ili netolerancije